

Latvijas Universitātes 78. zinātniskā konference
Sekcija “Latvijas demogrāfiskās attīstības izaicinājumi”
2020.gada 20.martā

DEMOGRĀFIJAS TERMINOLOĢIJAS ATTĪSTĪBA LATVIJĀ 21.GADSIMTĀ

Pēteris Zvidriņš

Dr.hab.demogr.

LZA īst. loceklis

peteris.zvidrins@lu.lv

Īsa vēsture 20.gs.

Latvijā demogrāfisko terminu izstrāde sāka jau 19.gs.sākumā, it īpaši sakarā ar tautas skaitīšanu organizēšanu un iegūto materiālu publicēšanu. Īpaši jāatzīmē demogrāfa un ekonomista Kārļa **Baloža** (1864-1931) darbi, kas gan bija sagatavoti galvenokārt krievu un vācu valodā. Ņemot vērā viņa nopelnus, LZA kopš 1994.g. piešķir K.Baloža balvu par izciliem darbiem demogrāfijā un tautsaimniecībā. Neatkarīgās Latvijas laikā lielāka apjoma darbus sagatavoja Valsts statistikas pārvaldes direktors Mārgers **Skujenieks** (1886-1941)¹. Padomju Latvijā sākotnēji ar demogrāfisko pārskatu gatavošanu direktīvajām iestādēm nodarbojās galvenokārt Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) darbinieki, atsevišķus pētījumus veica arī LZA Ekonomikas institūta un LVU ekonomisti un statistiķi, tomēr nozīmīgu zinātnisku pētījumu tikpat kā nebija, turklāt latviešu valodā terminu lietošana bija visai ierobežota. Var atzīmēt prof. Eduarda **Širona** (1894-1964) sagatavotos mācību līdzekļus statistikā². Ievērojami palielinājās zinātnisko un populārzinātnisko darbu skaits 60.gadu otrajā pusē, it īpaši pēc demogrāfijas kursa ietveršanas LU ekonomģeogrāfijas un statistikas studiju programmās 1968.g. Pirmais šī kursa docētājs bija Pēteris Zvidriņš³. Darbs demogrāfiskās terminoloģijas jomā attīstījās straujāk pēc tam, kad izveidoja LU Statistikas un demogrāfijas katedru 1979.g. Tā bija viena no pirmajām demogrāfijas katedrām visā padomju augstskolu sistēmā. Trīs gadus vēlāk Universitātē izveidoja arī demogrāfisko pētījumu grupu (kopš 1988.g. Demogrāfijas nodaļu), bet pēc neatkarības atjaunošanas 1994.g. to pārveidoja par Demogrāfijas centru (vadītājs P.Zvidriņš) un tas funkcionēja līdz 2013.g.

LZA TK Demogrāfijas apakškomisijas izveidošana (1)

Latvijas Zinātnes padome (LZP) 1998.g. 17.februārī demogrāfiju atzina par pilnīgi patstāvīgu zinātnes nozari, izdalot to no sazarotās ekonomikas nozares. Saskaņā ar LZP 16.11.1999. lēmumu „Par Latvijas zinātņu nozaru un apakšnozaru sarakstu” demogrāfijā izdalīja 4 apakšnozares „Teorētiskā demogrāfija”, „Vēsturiskā demogrāfija”, „Sociāli ekonomiskā demogrāfija”, „Medicīniskā demogrāfija”⁴. Attīstītākas bija izstrādes un terminoloģija sociālajā un ekonomiskajā demogrāfijā. Uz tām attiecas lielākā daļa nozīmīgāko publikāciju, aizstāvēto maģistrantu un disertantu darbu. Pārējās nozares ir mazāk attīstītas. Aizvadītajos divos gadu desmitos manāmi pastiprinājušies pētījumi etniskajā demogrāfijā, politiskajā demogrāfijā, reģionālajā demogrāfijā un dažās citās apakšnozarēs. Pirmā pieredze ar formalizētu demogrāfisko terminu izstrādi gūta sagatavojot mācību līdzekli LVU studentiem „Demogrāfija” (1.izdevums 1976.g., 2.izd.1983.g., 3.izd.1989.g.), kā arī līdzdalība ekonomiskās ģeogrāfijas terminu vārdnīcas sagatavošanā. Šajā vārdnīcā, kas tika publicēta 1981.g. 760 lpp. apjomā kā LZA TK vadībā izstrādātais 14.laidiens, prāvs skaits terminu attiecās uz demogrāfiju, iedzīvotāju ģeogrāfiju vai citām to robežzinātnēm. Prof.P.Zvidriņš jau 1998.g. kļuva par Demogrāfijas apakškomisijas pārstāvi LZA TK, regulāri iesaistot terminradē 8-12 speciālistus, pārsvarā no LU statistikas un demogrāfijas katedras, kā arī Demogrāfijas centra pētniekiem, doktora studiju programmas doktorantiem. Pastāvīgi visā šajā laikā viens pārstāvis bija no CSP un viens no medicīnas nozares. Demogrāfijas apakškomisijas sastāvs pirmo reizi tika apstiprināts 18.12.2000.gadā.

LZA TK Demogrāfijas apakškomisijas izveidošana (2)

- Kopš 2014.g.oktobra apstiprinātais komisijas sastāvs ir sekojošs:
- LZA īst.loc. Pēteris **Zvidriņš** (priekšsēdētājs)
- Dr.oec. Atis **Bērziņš**-LU
- Dr.demogr.Zane **Cunska** (Vārpiņa)- BICEPS, Rīgas ekonomiskā augstskola
- LZA kor.loc.Pārsla **Eglīte**-LZA Ekonomikas institūts
- Dr.oec.Silvija **Kristapsone**-LU
- LZA īst.loc.Juris **Krūmiņš**-LU
- Dr.med.Jānis **Misiņš**-Veselības ekonomikas centrs (tagad Slimību profilakses un kontroles centrs)
- Uldis **Ušackis**-Centrālā statistikas pārvalde
- Edvīns **Vītoliņš**-LU.
- Mūsu gadsimta sākumā komisijas darbā aktīvi pieslēdzās Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģijas valsts aģentūras direktora vietn. Dr.med.Jautrīte **Karaškēvica** (1945-2011), kā arī LU docētājas Dr. oec.Zigrīda **Goša** un Dr.oec. Māra **Zvidriņa** (1941-2004), pētniece Dr.demogr. Ligita **Ezera**.

Demogrāfisko terminu vārdnīca

- 2001.g.tika sagatavota „Demogrāfisko terminu skaidrojošā vārdnīca”⁵ (gandrīz 1000 terminu). Tā tika publicēta LU apgādā latviešu un angļu valodā 130 lpp. apjomā (250 eks.). Šī izdevuma sagatavošanā bez iepriekš minētajiem speciālistiem tika iesaistīta mediķe prof. Gunta **Lazdāne**, ģeogrāfe prof. Zaiga **Krišjāne**, LU Demogrāfijas centra pētnieki Mārtiņš **Bergmanis** un Aigars **Greitāns**, doktoranti Kristaps **Lešinskis** un Iveta **Pavlina** (1965-2008), valodas konsultante Dr.philol. Iveta **Pūtele**. Terminu tulkošanu veica Zigrīda **Blūma**, bet teksta rediģēšanu LU izdevniecības vadītāja Lūcija **Paegle**. Liela daļa no minētās vārdnīcas terminiem izmantoti mācību grāmatas „Demogrāfija” (2003) sagatavošanā.⁶ Jau iepriekš daudzi demogrāfijas termini tika izmantoti 2000.g.publicētajā mācību līdzeklī „Demogrāfija” (1.daļa).
- *Nozīmīgākie terminoloģiskie resursi*, kas izmantoti „Demogrāfisko terminu skaidrojošā vārdnīcā” bija starptautisko organizāciju izdevumi: IUSSP speciālistu izstrādātā daudzvalodu demogrāfiskā vārdnīca (Multilingual Demographic Dictionary,1982)⁷ un starptautiskās nacionālo, demogrāfisko pētījumu komitejas (CICRED) un ANO ledzīvotāju informācijas POPIN tīkla Popin Thesaurus (Population Multilingual Thesaurus 1993)⁸ izdevumi, it īpaši 1993.gada angļu valodas enciklopēdiskā versija. Svarīgs resursu avots bija izdevumi krievu valodā: „Демографический энциклопедический словарь”(1985) un „Народонаселение. Энциклопедический словарь”(1994)⁹. Plaši izmantotas atsevišķu nozaru skaidrojošās terminu vārdnīcas latviešu valodā, visvairāk ekonomikas (2000) socioloģijas (1997), sociālās nodrošināšanas (1998), ekonomiskās ģeogrāfijas (1981), likumu terminu (1999) un vispārējā enciklopēdiskā vārdnīca (1991).

DEMOGRĀFISKO
TERMINU
SKAIDROJOŠĀ
VĀRDNĪCA

**LATVIEŠU UN ANĢĻU
VALODĀ**

LZA akad.
Pētera Zvidriņa
zinātniskā redakcijā

Piemēri no vārdnīcas (1)

Aprakstošā demogrāfija – demogrāfijas zinātnes daļa, kura vispārīgi (aprakstoši) raksturo iedzīvotāju skaitu, to ģeogrāfisko izvietojumu, struktūru un to izmaiņas.

Descriptive demography – a part of demographic science which generally describes the number of population, their geographical distribution, structure and change of human population.

Aprēķina laulības – laulības, kuras noslēgtas noteiktiem praktiskiem, piem., finansiāliem vai politiskiem, mērķiem.

Marriage of convenience – marriage concluded to achieve some practical purposes, esp. financial or political.

Aprūpe – pakalpojumu kopums tiem sabiedrības locekļiem, kas paši daļēji vai pilnībā nespēj īstenot pamatvajadzības (parasti bērni, invalīdi, veci cilvēki).

Care – a totality of services for those members of society who are partly able to look after themselves or are not able completely to realize their basic needs (usually children, disabled, elderly).

Arhaiskais iedzīvotāju atražošanas tips – vēsturisks iedzīvotāju atražošanas tips ar ļoti augstu dzimstības un mirstības līmeni, kas pastāvēja pirmatnējās sabiedrībās.

Archaic type of population reproduction – a historical type of population reproduction with a very high level of fertility and mortality that existed in primaeval societies.

Arodslimība – atsevišķām strādājošo kategorijām raksturīgas slimības, kuru cēlonis ir darba vietas konkrētie faktori.

Occupational disease – a disease commonly acquired by people in a particular occupation caused by specific factors in working place.

Asinsradniecības laulības – laulības starp radniekiem.

Consanguineous marriage – marriage between relatives.

Atkārtota laulība – atkārtota stāšanās laulībā pēc šķiršanās vai pēc iepriekšējās laulības partnera nāves.

Remarriage – a repeated marriage after divorce or death of a previous spouse.

Atkārtota migrācija – atkārtota pārcelšanās citā dzīves vietā (parasti relatīvi īsā laikposmā).

Repeated migration – a repeated moving from one place of residence to another (usually over relatively short time interval).

Atraitnis(-e) – persona, kurai miris laulības partneris.

Widower, widow – a person whose spouse is dead.

Atraitnība – ģimenes stāvoklis personai, kurai ir miris laulības partneris un kura nav noslēgusi atkārtotu laulību.

Widowhood – the state of a person whose marriage partner is dead and who has not subsequently remarried.

Atraitnības koeficients – statistiskais rādītājs, kurš atspoguļo atraitinības izplatību vīriešu un sieviešu kopumos.

Widowhood rate – a statistical indicator that reflects the spread of widowhood among men and women.

Piemēri no vārdnīcas (2)

<i>Abortion</i> – Aborts	<i>Apatride</i> – Apatrīds
<i>Abortion failure</i> - Nesekmīgs aborts	<i>Applied demography</i> – Lietišķā demogrāfija
<i>Abortion rate</i> – Abortu līmenis.	<i>Archaic type of population reproduction</i> – Arhaiskais iedzīvotāju atražošanas tips
<i>Abridged life table</i> – Isā mirstības tabula	<i>Area</i> – Novads
<i>Acceleration</i> - Akcelerācija	<i>Assisted emigration</i> – Sekmētā emigrācija
<i>Accident</i> – Nelaiemes gadījums	<i>Assisted immigration</i> – Sekmētā imigrācija
<i>Actuarial mortality tables</i> – Aktuārās mirstības tabulas	<i>Asylum seeker</i> – Patvēruma meklētājs
<i>Actuary</i> – Aktuārs	<i>Average family size</i> - Ģimenes vidējais lielums
<i>Adaptation of migrant</i> - Migranta adaptācija	<i>Average age at death</i> – Mirušo vidējais vecums
<i>Adolescent pregnancy</i> - Pusaudžu grūtniecība	<i>Average population</i> – Vidējie iedzīvotāji
<i>Adolescents</i> – Pusaudži	<i>Baby boom</i> - Dzimstības uzplaukums (bums)
<i>Adoption</i> – Adopcija	<i>Bachelor/spinster</i> - Vecpuišs/vecmeita
<i>Adult</i> – Pieaugušais	<i>Balance of labour resources</i> – Darbspēka resursu bilance
<i>Affinity by marriage</i> – Svainība	<i>Belated marriage</i> – Vēlīnās laulības
<i>Age</i> – Vecums	<i>Below replacement fertility</i> – Zema dzimstība
<i>Age accumulation</i> – Vecuma akumulācija	<i>Biological family</i> – Bioloģiskā ģimene
<i>Age at death</i> – Miršanas vecums	<i>Biological length of life</i> – Bioloģiskais mūža ilgums
<i>Age at divorce</i> – Šķiršanās vecums	<i>Birth benefit</i> - Bērna piedzimšanas pabalsts
<i>Age at marriage</i> - Laulībā stāšanās vecums	<i>Birth certificate</i> – Dzimšanas apliecība
<i>Age at retirement</i> – Pensionēšanās vecums	<i>Birth control</i> - Dzimstības kontrole
<i>Age classification</i> – Vecuma klasifikācija	<i>Birth control policy</i> – Dzimstības kontroles politika
<i>Age composition of population</i> – Iedzīvotāju vecuma sastāvs	<i>Birth history</i> - Dzemdību vēsture
<i>Age group</i> – Vecuma grupa	<i>Birth intensity</i> - Dzimstības intensitāte
<i>Age heaping</i> – Vecuma noapaļošana	<i>Birth interval</i> – Dzemdību intervāls
<i>Age line</i> – Vecuma līnija	<i>Birth records</i> – Dzimšanas pieraksti
<i>Age of starting on a job</i> – Darbā stāšanās vecums	<i>Birth registration</i> – Dzimšanas reģistrācija
<i>Age periodization</i> – Vecuma periodizācija	<i>Brain drain</i> – “Smadzeņu aizplūšana”
<i>Age specific death rate</i> – Mirstības vecumkoeficients	<i>Breadwinner</i> – Apgādnieks
<i>Age-specific fertility rate</i> – Dzimstības vecumkoeficients	<i>Brother-in-law</i> – Svainis
<i>Aged population</i> – Novecojušies iedzīvotāji	<i>Burden centre of settlement</i> – Apdzīvojuma smaguma centrs
<i>Ageing of population</i> – Iedzīvotāju novecošanās	<i>Burial (funeral) benefit</i> – Apbedīšanas (bēru) pabalsts
<i>Agglomeration</i> - Aglomerācija	<i>Business demography</i> - Biznesa demogrāfija
<i>Aid to mothers of large families</i> - Pabalsts daudz bērnu mātēm	<i>Capacity for work</i> – Darbspējas
<i>Alien</i> – Cittautietis	<i>Care</i> – Aprūpe
<i>Alien (non-citizen)</i> – Nepilsonis (ārpilsonis)	<i>Cause of death</i> – Nāves cēlonis
<i>Alimony</i> – Alimenti	<i>Cause of mortality</i> – Mirstības cēlonis
<i>Analytic demography</i> – Analītiskā demogrāfija	<i>Causes of unnatural death</i> – Nedabiskās nāves cēloņi
<i>Apartheid</i> - Aparteids, apartheids	

Terminu praktiskais pielietojums (1)

- Visumā plaši demogrāfiskie termini (arī jaunvārdi) tika lietoti LZA Ekonomikas institūta izdevumos „Apcerējumi par Latvijas iedzīvotājiem”, kas iznāca 15 laidienos no 1997.g.līdz 2013.g.(atb.red.P.Eglīte). Katram no 15 laidieniem bija atšķirīga ievirze, zināms akcents bija par ģimeņu attīstības izpētes rezultātiem. Savukārt LU Demogrāfijas centrs regulāri publicēja pētījumu rezultātus atsevišķos biļetenos atbilstoši LZP projektu tematiem, piemēram, 2008.g. „Demogrāfiskā attīstība Latvijas reģionos”,2010.g. ”Depopulācija Latvijā: attīstība, cēloņi, sekas”. LZP Ekonomikas un juridisko zinātņu ekspertu komisija (kopš 2008.g. Humanitāro un sociālo zinātņu komisija) katru gadu publicēja pārskatus par grantiem un sadarbības projektiem, ieskaitot demogrāfijas zinātņi. 2014.g. lielākā daļa demogrāfu un citu iedzīvotāju izpētes speciālistu uzsāka īstenot valsts pētījumu programmu “Sabiedrības atjaunošana, samazinot depopulācijas riskus, veicinot tautas ataudzi un saiknes ar diasporu, sekmīgai Latvijas tautsaimniecības transformācijai”(vad.J.Krūmiņš).
- Praktiski gandrīz visos sociālas ievirzes enciklopēdiskajos izdevumos bija raksti (šķirkļi) par demogrāfisko aspektu (Latvijas padomju enciklopēdijā, 1987-1988, Ģimenes enciklopēdijā (1.sēj.), 1989, Politiskajā enciklopēdijā,1987, Enciklopēdiskajā Vārdnīcā, 1990-1991 u.c.). Relatīvi daudz uzmanības šai nozarei ierādīja Valērija Belakoņa izdevniecība „Latvijas enciklopēdijā”(2005-2009), LZA akadēmiskie raksti “Latvieši un Latvija”(2013) un “Latvija un latvieši”(2018).
- Pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas demogrāfijas kurss tika iekļauts vairāku augstskolu studiju programmās (LU, RSU, Liepājas pedagogijas akadēmijā, Sociālā darba un sociālās pedagogijas augstskolā „Attīstība” u.c.). 1991.gadā LU Ekonomikas un vadības fakultātē izveidoja maģistra programmu ar specializāciju demogrāfijā (tā pastāvēja līdz 2010.gadam). No 1999.g. līdz 2019.g. LU tika īstenota arī demogrāfijas doktora studiju programma. Mūsu gadsimtā strauji pieauga sagatavoto kursu skaits, kuros izmantoti demogrāfijas termini. Bez demogrāfijas kursa atsevišķās studiju programmas piedāvāja studentiem kursu „Iedzīvotāji un attīstība”, ”Globālie un reģionālie demogrāfiskie izaicinājumi” u.c. (docētāji apakškomisijas locekļi prof.J.Krūmiņš, prof. P.Zvidriņš, asoc.prof. S.Kristapsone, asoc.prof. A.Bērziņš, doc.J.Misiņš).Stāvoklis šajā ziņā ievērojami pasliktinājās pēc tam, kad valstī ekonomiskās krīzes un recesijas gados beidza pastāvēt speciālie demogrāfiskie centri, t.sk. LU statistikas un demogrāfijas katedra 2013.gadā.
- Valsts statistikas darbinieki (t.sk. CSP ilggadējais iedzīvotāju statistikas nodaļas vadītājs-demogrāfijas apakškomisijas loceklis Uldis Ušackis) intensīvi iesaistījās latviešu valodas terminoloģijas izvērtēšanā un pilnveidošanā saistībā ar Latvijai izvirzīto stratēģisko mērķi - pievienoties Eiropas Savienībai. Galvenokārt šis darbs attiecās uz ES likumdošanas pārņemšanu mūsu valsts normatīvajos aktos. Sākotnēji tas tika balstīts uz ES iestāšanās prasību kopsavilkumu (Acquis Communautaire), jo šis dokuments bija statistiķu rīcībā tikai angļu, franču un vācu valodā. Šajā dokumentā sniegtajiem terminiem bija jāpiemeklē atbilstoši piemērotākie un no jauna radītie latviešu valodas termini. No šodienas skatupunkta raugoties, tolaik akceptētie latviešu valodas termini ne vienmēr bija paši veiksmīgākie, uz ko nereti norādīja arī akadēmiskie darbinieki.

Terminu praktiskais pielietojums (2)

- Jauns darba posms sākās pēc Latvijas iestāšanās ES, kad mūsu valsts pārstāvji iesaistījās jaunu ES likumdošanas aktu veidošanā un šo Regulu un Direktīvu oficiālo tulkojumu latviešu valodā sagatavošanā. Kā piemēri var tikt nosaukti ES Regulu sagatavošana iedzīvotāju statistikas, tautas skaitīšanu un iedzīvotāju starptautiskās migrācijas jomās. CSP pārstāvji regulāri piedalījās Eiropadomes Statistikas darba grupā, nereti arī ES juristu-lingvistu darba sanāsmēs, diskutējot par piemērotākajiem terminiem sagatavotajos likumdošanas aktu projektos latviešu valodā. Jāņem vērā, ka ES likumdošanas praksē tiek stingri ievērots princips, ka visos attiecīgās jomas likumdošanas aktos jābūt identiskai terminoloģijai visās ES oficiālajās valodās, ieskaitot latviešu valodu.
- Uzskatāmībai daži piemēri. Angļu valodas versijā ir termins „Place of usual residence”. Pārtulkojot to latviešu valodā, tika pieņemts lēmums lietot terminu „Pastāvīgā dzīvesvieta”, jo šāds termina tulkojums, kaut arī nedaudz atšķiras pēc būtības no termina angļu valodā, jau ir ierasts un tiek ilgāku laiku lietots Latvijā. Cita situācija izveidojās ar terminu „International migration of population”, kas latviski tika tulkots un lietots kā „iedzīvotāju starpvalstu migrācija”. Tagad Latvijā izdodamajos normatīvajos aktos un CSP publikācijās tiek lietots angļu valodas terminam pēc būtības tuvāks termins latviešu valodā „iedzīvotāju starptautiskā migrācija”. Angļu valodas vārdam *household* ir divas pamatnozīmes un katrai no tām atbilst cits termins (*saime* un *mājsaimniecība*), bet “vārds mājsaimniecība nav izmantojams iedzīvotāju, cilvēku apzīmēšanai, pat ja tiem ir kopīga saimniecība” (LZA TK lēmums Nr.13 pieņemts 14.03.2002.). Ilgāku laiku nepareizi tika lietots termins nacionālais sastāvs („etniskais sastāvs” apstiprināts 2012.g.). Agrākajos gados pieļauto terminoloģisko kļūdu labošana ir iespējama, taču šis process ir visai sarežģīts. It īpaši tāpēc, ka termini ir jāsaskaņo ar agrāk demogrāfu izstrādātajiem un apstiprinātajiem terminiem.
- Līdzīgus uzdevumus pildīja arī Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģijas aģentūras, vēlāk-Veselības centra un tagad Slimību profilakses un kontroles centra speciālisti, tanī skaitā tulkojot starptautiskās statistiskās slimību un nāves cēloņu klasifikācijas dokumentus (terminus), piedaloties Pasaules Veselības organizācijas, *Eurostat* darba grupās u.tml. (J.Karaškēvica, J.Misiņš).

Atsauksmes par TK apakškomisijas darbu

- Atsauksmes par Demogrāfijas apakškomisijas darbu bija tikai no LZA TK, t.sk. par izdevumu „Demogrāfisko terminu skaidrojošā vārdnīca”. LZA TK 06.12.2012 sēdes protokolā Nr.3/1110 atzīmēts, ka vārdnīcā ietverti vairāki diskutablie (problemātiskie) termini.¹⁰ Sēde apstiprināja vairākus jaunus terminus (bezbērnotība, uzņēmējdarbības demogrāfija, cilvēkresursi, institūciju iedzīvotāji, paredzamais darbmūžs u.c.). Pārskatā par LZA TK darbu 2014.-2015.g. atzīmēts: ”darbs apsīcis, lielākā daļa locekļu nestrādā.” Kā pēdējo lielāko veikumu apakškomisijas darbā atzīmē „terminu apspriešanu ES tulkotāju nodarbībās Luksemburgā (2011) un problemātisko terminu apspriešanu TK”.
- Recenzijas bijušas par visām nozīmīgākajām publikācijām, glk. grāmatām, t.sk. ārzemju izdevumos (ASV, Krievijā, Polijā, Ungārijā u.c.). Jāatzīmē TK zinātniskās sekretāres Astrīdas Vucānes 2016.g. nolasītais referāts „Tradicionālās laulības transformācija mūsdienās: terminoloģiskais aspekts” LZA TK 70 gadu jubilejas konferencē un raksts krājumā „Terminrade Latvijā senāk un tagad”¹¹. Tajos skarta arī Demogrāfijas apakškomisijas darbība šajā jomā.

Termināde pēdējos gados un tuvākajā perspektīvē

- Pēdējos četros gados apakškomisijas locekļi A.Bērziņš, S.Kristapsone, J. Krūmiņš, J.Misiņš un P.Zvidriņš piedalījās angļu-latviešu-angļu „Statistikas pamatterminu vārdnīcas” sagatavošanā (darba grupas vad.Dr.oec.Biruta **Sloka**, red.Dr.hab.med.Māris **Baltiņš**). Saskaņoti arī daļa demogrāfiskās statistikas terminu, par ko bija informācija Latvijas statistiķu asociācijas biļetenā.¹²
- Komisijas locekļi E.Vītoliņš un P.Zvidriņš sadarbībā ar Latvijas Okupācijas izpētes biedrības politologiem un vēsturniekiem 2017.gadā sagatavoja skaidrojumus gandrīz 100 terminiem, kurus pētnieki izmantojuši savos darbos par PSRS okupācijas radītiem demogrāfiskajiem zaudējumiem Latvijā. Jūtamu ieguldījumu terminoloģijas pilnveidošanā snieguši vairāki nesenie doktoranti, it īpaši Līga **Āboliņa** un Aleksandrs **Dahs**.
- Komisijas vadītājs P.Zvidriņš [iedalījās elektroniskās daudzvalodu demogrāfiskās vārdnīcas sagatavošanā, izmantojot ANO/IUSSP standartus (Demopaedia projekts).Tomēr latviešu valodu vēl nevar iekļaut 14 valodu grupā, kurās visi termini ir saskaņoti nacionālajā līmenī. 2019.g. publicēta plaša autoru kolektīva monogrāfija “Tautas ataudze Latvijā un sabiedrības atjaunošanās izaicinājumi”.¹³ 2013.g. sākās universālās nacionālās enciklopēdijas veidošana latviešu valodā. 2019.g. publicēts Nacionālās bibliotēkas sējums par zinātnes nozarēm un apakšnozarēm, šobrīd elektroniskajā vietnē (“Enciklopēdija.lv”) publicēti šķirkļi arī par galvenajiem demogrāfijas terminiem. Pēc LZA TK priekšsēdētāja M.Baltiņa lūguma 2017.g.beigās tika sagatavots plašāks pārskats par Demogrāfijas apakškomisijas darbību plānotajiem vēstures izdevumiem.¹⁴
- Neatliekams uzdevums tuvākajā perspektīvē ir atjaunot komisijas sastāvu, lai nepārtrauktu terminradi demogrāfijā un iedzīvotāju statistikā.

Avoti

- 1.Skujenieks,M. Latvija. Zeme un iedzīvotāji (1.izd.1920,2.izd.1926, 3.izd.1927),Rīga; Ceturtā tautas skaitīšana Latvijā 1935.gadā. Sastādītājs V. Salnītis un redīgējis M.Skujenieks (latv.un franču val.). Rīga, 1936-1939 (vairākas burtnīcas)
- 2.Šīrons, E. Vispārējā statistikas teorija. Lekciju kursa konspekts.-Rīga:LVU, 1960, 416 lpp.
- 3.Zvidriņš, P. Pirmās ieskaite demogrāfijā (par demogrāfijas kursa ieviešanu Latvijas Valsts universitātē) //Padomju Students.Nr.16(1969.g.9.janv.), 3.lpp.
4. LZP lēmums "Par Latvijas zinātņu nozaru un apakšnozaru sarakstu". Apstiprināts LZP sēdē 16.11. 1999, lēmums Nr.9-3-1 http://www.lzp.gov.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=140&Itemid=88
- 5.Demogrāfisko terminu skaidrojošā vārdnīca. Zinātn.redaktors P.Zvidriņš.Rīga: Latvijas Universitāte, 2001, 130 lpp.
- 6.Zvidriņš,P. Demogrāfija.Mācību līdzeklis. Rīga:Latvijas Universitāte, 2003,280 lpp.
- 7.Multilingual Demographic Dictionary/English section, Liege (Belgium): IUSSP 1982, 161 p.
- 8.Popin Thesaurus (Population Multilingual Thesaurus).Third edition/English version. Paris, CICRED, 1993, 263 p.
- 9.Народонаселение. Энциклопедический словарь. Москва: Большая Российская энциклопедия, 1994, 640с.
- 10.LZA TK 06.11.2012. sēdes protokols Nr.3/1110 <http://termini.lza.lv/article.php?icd=31>
- 11.Vucāne, A. Tradicionālās laulības transformācija mūsdienās: terminoloģiskais aspekts. Rakstu krāj.: Terminrade Latvijā senāk un tagad. Rīga: Zinātne, 2016, 150.-156.lpp.
- 12.Sloka B. Statistikas pamatterminu saskaņošana un sagatavošana publiskošanai. Latvijas statistiķu asociācijas informatīvais biļetēns Nr.20(2017), 5.-8.lpp. www.statistikuasociacija.lv/wp-content/uploads/2017/.../LSA-biletens-Nr20-2017.pdf
- 13.Tautas ataudze Latvijā un sabiedrības atjaunošanas izaicinājumi. Zinātn.redaktori J.Krūmiņš un Z.Krišjāne. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 300 lpp.
- 14.Pārskats par LZA TK Demogrāfijas apakškomisijas darbu .TK Demogrāfijas apakškomisijas vadītāja P.Zvidriņa e-vēstule TK sekretārei A.Vucānei 03.12..2017.(glabājas LZA TK).